

Școala Creștină "Filadelfia" - Cl. I-XII

Str. Narciselor, nr. 5E - Suceava   Tel/fax: 0230-531205
www.filadelfia.ro   office@filadelfia.ro   O.P. 6 C.P. 50

Cod fiscal: 14687487   Cont: 251105182340021165015   Banca: Banc Post - Suceava

---

ISTORIE

clasa a XIII-a

frecvență redusă

prof. Diaconiță Adina

A. POPOARE ȘI SPAȚII ISTORICE

1. Romanitatea românilor în viziunea istoricilor

1. A. Etnogeneza românească

Geto-dacii și lumea romană în secolele I î. Hr. – al II-lea d.Hr.

- Popor de origine indo-europeană, daco-geții au reprezentat ramura nordică a tracilor, diferențiindu-se de aceștia în perioada Epocii Fierului.
- Erau numiți geți în izvoarele scrise grecești și daci în cele romane. Până în secolul I î.H., când și-au constituit un stat propriu, au fost organizați în triburi și uniuni de triburi care :
  - aveau denumiri specifice (apulli, burii, carpii, costobocii etc.);
  - erau conduse de șefi militari (*basilei*);
  - aveau centrul în cetăți fortificate de tip “dava” (Argedava, Buridava, Piroboridava etc.).
- Istoria politico-militară timpurie a daco-geților este cunoscută din izvoarele scrise externe, cele mai vechi însemnări fiind cuprinse în opera istoricului grec Herodot (sec.V î.H.).
- Geto-dacii au intrat în contact cu lumea romană, preluând elemente ale culturii materiale și spirituale ale acesteia, încă dinainte de instaurarea stăpânirii imperiale în zona dunăreană (*faza preliminară* a romanizării geto-dacilor).
- Amenințarea romană directă a început să se manifeste din timpul regelui Burebista, întemeietorul statului dac (82-44 î.Hr.).
- Burebista (82-44 î.H.) – a fost conducătorul get care a unit pentru prima dată toate triburile daco-geților sub o singură autoritate politică, punând astfel bazele statului dac.
- Condițiile care au favorizat întemeierea statului în secolul I î.H. au fost:
  - unitatea etnică, lingvistică și religioasă a daco-geților;
  - dezvoltarea organizării sociale și apariția aristocrației tribale (*tarabostes, pilleati*);
  - amenințările externe (în special din partea celților din vest și a romanilor care, în expansiunea lor, se apropiaseră de zona Dunării).
- Unificarea triburilor geto-dace a fost realizată atât pe cale pașnică cât și prin forța armelor. Burebista a beneficiat de sprijinul direct acordat de marele preot al cultului zalmoxian, Deceneu.
- Ca organizare, statul condus de Burebista era o monarhie cu pronunțat caracter militar. Hotarele sale se întindeau în nord până în Carpații Păduroși, înspre răsărit până la gurile Bugului, în vest până în Slovacia de azi, iar spre sud până la Munții Balcani.

Romanizarea geto-dacilor

Principalii factori care au contribuit la derularea procesului de romanizare în timpul stăpânirii romane au fost:

- armata romană adusă în provincia Dacia și cantonată în *castr*;
- veteranii (soldați romani lăsați la vatră, stabiliți în Dacia);
- administrația și justiția romană;
- coloniștii latinofoni, aduși masiv, din toate provinciile imperiului și prezenți în toate domeniile vieții social-economice a provinciei;
- învățământul în limba latină;
- religia romană. Au fost onorați în special zeii romani Jupiter, Junona, Minerva. S-au manifestat următoarele fenomene religioase: sincretismul (amestecul atributelor unor zei diferiți, inclusiv ale celor locali, într-un singur cult) și *interpretatio romana* (adorarea unor zeități dacice sub nume romane).
- Principalul rezultat al romanizării a fost formarea unui nou popor – daco-roman.
- Atunci când împăratul Aurelian a decis retragerea armatei și administrației din provincia imperială Dacia, din rațiuni strategice, în anul 271 d.Hr., majoritatea populației nu a părăsit acest teritoriu și a

continuat să trăiască la nord de Dunăre.

➤ În urma procesului de romanizare, s-a format populația daco-romană. Aceasta vorbea limba latină populară (vulgară), dar a mai păstrat și cuvinte din limba dacică. După abandonarea provinciei Dacia de către romani, procesul de romanizare a continuat. Atunci s-a desfășurat *etapa postromană a romanizării*, când și dacii liberi, care nu făcuseră parte din provincia Dacia, intrând în contact cu daco-romanii, s-au romanizat.

➤ Deoarece la nord de Dunăre a continuat să trăiască o numeroasă populație daco-romană, vorbitoare de limbă latină, statul roman nu a întrerupt legăturile cu locuitorii de pe acest teritoriu.

➤ Creștinismul a avut, la rândul său, o contribuție importantă în procesul de romanizare a autohtonilor, noua credință fiind răspândită în limba latină de misionarii veniți din imperiu.

➤ Dobrogea de astăzi a făcut parte din Imperiul Roman de Răsărit până în anul 602.

Etnogeneza românească. Continuitatea de locuire pe teritoriul românesc

Etnogeneza românească a fost un proces complex, care a avut loc de-a lungul mai multor secole.

➤ Chiar dacă, în primul mileniu creștin, în zona nord-dunăreană s-au perindat numeroase populații migratoare (huni, vizigoți, gepizi, avari, slavi, bulgari etc.), populația daco-romană a continuat să trăiască pe acest teritoriu, dovadă fiind numeroasele descoperiri arheologice, dar și o serie de mărturii scrise.

➤ Etnogeneza românească a fost un proces complex, desfășurat de-a lungul mai multor secole, al cărui rezultat a fost apariția unui popor neolatin (înrudit, prin aceasta cu italienii, spaniolii, francezii, portughezii), singurul moștenitor al romanității orientale.

➤ Principalele etape ale formării poporului român au fost:

➤ perioada stăpânirii romane (sec. II-III), când asupra dacilor și-au exercitat influența romanizatoare armata, coloniștii, veteranii, administrația romană, constituindu-se astfel poporul dacoroman;

➤ perioada migrațiilor, ulterioară retragerii aureliene, când fenomenul romanizării s-a extins și asupra dacilor liberi.

Totodată, a continuat să existe o populație daco-romană și la sudul Dunării, urmașă a daco-geților și moesilor din provincia romană Moesia. Aceștia, cunoscuți cu numele de vlahi, vor fi vorbitorii dialectelor limbii române: aromân, megleno-român, istro-român. Până la sfârșitul secolului al VIII-lea, în timpul desfășurării invaziei migratorilor, populația daco-romană se transformă în populație românească, asimilând influențe din partea migratorilor germanici și mai ales a slavilor.

Din secolul al IX-lea, izvoarele istorice scrise vorbesc despre români ca fiind populația autohtonă din zona Dunării de Jos, ceea ce arată încheierea etnogenezei românești până în acel moment.

Limba română

Face parte din familia limbilor neolatine, cu care este asemănătoare în privința stratului fundamental latin și a etapelor de formare, corespunzătoare etnogenezei românești. Se formează până în secolul al VIII-lea, când se poate vorbi de o limbă proto- sau străromânească. Astfel, limba română prezintă o structură compusă din:

– substratul traco-dacic (circa 10% din fondul lexical de bază);

– stratul fundamental latin (60 % din vocabular);

– adstratul slav (în jur de 20% din fondul lexical, reprezentând cuvinte pătrunse în limba română începând cu secolul al IX-lea, când procesul etnogenezei era deja încheiat).

1.B. Istoricii, despre romanitatea românilor Românii în sursele medievale timpurii

- Documentele istorice scrise din primul mileniu al erei creștine, care îi menționează pe români, sunt relativ puține, dar sunt suplinite de numeroasele descoperiri arheologice efectuate pe teritoriul actual al României.
- Dintre acestea se remarcă cele datând din perioada secolelor al VII-lea – al XI-lea, din cadrul culturilor arheologice Ipotești-Cândești și Dridu, diverse vase, unelte, podoabe, arme și alte obiecte aparținând comunităților autohtone fiind descoperite în așezări precum Brateiu (județul Sibiu), Poian (județul Covasna), Alba Iulia sau Izvoru (județul Giurgiu). Acestea dovedesc continuitatea de locuire a românilor pe teritoriul pe care ei s-au format.
- Începând din secolul al VII-lea, autohtonii încep să fie menționați în izvoarele documentare ale vremii ca un popor romanic distinct constituit.
- Printre acestea s-au numărat tratatul militar *Strategikon*, scris de împăratul bizantin Mauricius în secolul al VII-lea, lucrarea *Despre administrarea imperiului*, a împăratului bizantin Constantin al VII-lea Porfirogenetul (secolul al X-lea), corespondența împăratului bizantin Vasile al II-lea Macedoneanul (secolele al X-lea – al XI-lea). Alți autori bizantini, armeni, arabi, germani etc. au scris despre prezența românilor pe acest teritoriu.
- Din secolele al XI-lea – al XII-lea, dovezile scrise despre strămoșii noștri sunt din ce în ce mai numeroase, ei fiind numiți în documentele vremii *vlahi*, *blachi*, *valahi* sau *români*.

Preocupări ale cronicarilor și învățaților din secolele al XV-lea – al XVIII-lea privind originea românilor

- Din secolul al XV-lea, o serie de scriitori umaniști din Europa, călători străini sau cronicari români, au manifestat un interes deosebit față de trecutul poporului român. Nicolaus Olahus sau Grigore Ureche, în secolul al XVI-lea, Miron Costin, un secol mai târziu, au afirmat originea latină a românilor și unitatea lor de neam.
- În secolul al XVIII-lea și la începutul secolului al XIX-lea, cărturari precum Dimitrie Cantemir sau membrii Școlii Ardelene (Samuil Micu, Petru Maior, Gheorghe Șincai, Ioan Budai Deleanu), au pus în evidență originea latină a limbii române și continuitatea românilor în spațiul nord-dunărean.

Romanitatea românilor în viziunea istoricilor din secolele al XVIII-lea – al XX-lea

- La sfârșitul secolului al XVIII-lea și în secolul al XIX-lea au fost formulate o serie de *teorii istoriografice* referitoare la procesul etnogenezei românești, care porneau de la contestarea continuității de locuire a populației autohtone la nordul Dunării.
- Disputa în jurul continuității românilor s-a desfășurat din motive politice, într-o perioadă în care românii transilvăneni și-au intensificat lupta pentru obținerea de drepturi naționale, atât în epoca stăpânirii habsburgice, cât și în timpul regimului dualist austro-ungar (după 1867).
- **Teoria imigraționistă**, care îi prezenta pe români ca fiind un popor format la sud de Dunăre, de unde ar fi imigrat la nord de fluviu abia prin secolul al XIII-lea, a fost susținută, spre sfârșitul secolului al XVIII-lea, de Franz Josef Sulzer, Christian Engel sau de I. C. Eder.
- Aceasta a fost combătută de fruntașii Școlii Ardelene, care, în dorința lor de a demonstra vechimea și continuitatea de locuire a românilor, au pus accent pe caracterul exclusiv latin al românilor.
- În secolul al XIX-lea, Robert Roesler, a dezvoltat teoria imigraționistă, în lucrarea intitulată *Studii românești* (Viena, 1871). De aceea, teoria imigraționistă se mai numește și *teorie roesleriană*.
- Față de teoria roesleriană au luat poziție, între alții, istoricii B. P. Hasdeu și A. D. Xenopol, în secolul al XIX-lea, conturându-se, pe baze științifice, **teoria continuității** românilor în spațiul carpato-danubiano-pontic.
- În secolul al XX-lea, ca și în cele precedente, au fost elaborate lucrări științifice, care au demonstrat vechimea și continuitatea românilor pe teritoriul de la nord și de la sud de Dunăre. Dintre acestea, se remarcă lucrarea istoricului Gheorghe I. Brătianu, *O enigmă și un miracol istoric: poporul român*.

2. Secolul XX – Între democrație și totalitarism

2.A. Ideologii și practici politice democratice

Caracteristici generale ale evoluției regimurilor democratice din Europa

- La încheierea Primului Război Mondial, regimurile democratice sau instaurat în unele dintre statele nou constituite în centrul și estul Europei, așa cum a fost cazul *Cehoslovaciei*.
- Totuși, perioada interbelică, a fost dominată de instaurarea, inclusiv în noile state europene, a regimurilor autoritare sau dictatoriale (Polonia, Iugoslavia, Austria etc.).
- Regimurile democratice, bazate pe principiul separării puterilor în stat, vot universal, alegeri libere, respectarea drepturilor și libertăților cetățenești, pluripartidism, s-au consolidat în țările nordice, precum *Danemarca*, *Suedia* sau *Norvegia*, și în cele mai multe state din vestul Europei.
- Trăsăturile regimurilor democratice erau conforme principiilor înscrise fie în programele partidelor bazate pe ideologii politice de dreapta (liberale, conservatoare, creștin-democrate), fie în acelea ale formațiunilor socialiste sau social-democrate, exponente ale ideologiei de stânga.

Trăsături specifice ale regimurilor democratice

- În *Marea Britanie*, unde se aplică principiul *regele conduce, dar nu guvernează*, prim-ministrul, șef al majorității parlamentare, are un rol însemnat, își alege miniștrii și are puteri executive extinse.
- Cele mai puternice formațiuni politice au fost, după 1918, Partidul Conservator și Partidul Laburist. În prima jumătate a secolului al XX-lea, s-a remarcat personalitatea lui Winston Churchill, prim-ministru, din partea Partidului Conservator, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial (1940-1945; apoi, după război, în 1951-1955).
- În perioada postbelică, alt prim-ministru conservator, Margaret Thatcher, s-a afirmat prin acțiunile de consolidare a economiei, prin privatizarea unor întreprinderi și servicii de stat, cât și prin cele care au vizat creșterea prestigiului extern al țării.
- *Franța*, a avut între anii 1918 și 1940 un regim democratic republican, caracterizat însă prin instabilitate guvernamentală (au funcționat 42 de guverne).
- După al Doilea Război Mondial, a fost adoptată o nouă Constituție, care institua un regim parlamentar clasic. Charles de Gaulle, președinte al țării din anul 1959, a susținut ideea consolidării puterii șefului statului acesta având dreptul să se pronunțe asupra liniilor generale ale politicii interne și externe a țării.
- Reforma constituțională din anul 1962, a stabilit ca președintele Franței să fie ales de cetățeni prin vot universal, nu de un colegiu electoral, ca până atunci.
- În timpul președintelui Georges Pompidou, a fost continuată politica lui de Gaulle, Franța înregistrând progrese economice importante, dar problemele sociale s-au menținut. Unul dintre președinții de stânga a fost François Mitterand, din partea Partidului Socialist. Datorită flexibilității articolelor Constituției, în Franța a fost posibilă și coabitarea la putere a unui președinte și a unui prim-ministru de orientări diferite. Astfel s-a întâmplat, de exemplu, în anul 1986, președintele Mitterand fiind de orientare politică de stânga, iar prim-ministrul Jacques Chirac, de dreapta.
- În primul deceniu interbelic, *Germania* a fost organizată prin *Constituția de la Weimar* ca o țară cu un regim politic democratic. Situația s-a schimbat însă, din 1933, când puterea a fost preluată de regimul dictatorial național-socialist.
- În a doua jumătate a secolului al XX-lea, germanii au fost nevoiți să trăiască în două state separate. În zona de ocupație militară a aliaților occidentali, s-a constituit un stat democratic, având ca formă de guvernământ republica federală, care a devenit apoi membru NATO și al Comunității Economice Europene (*Republica Federală Germană*). Un rol însemnat în istoria germană l-a avut cancelarul creștin-democrat Helmut Kohl, în timpul căruia s-a realizat reunificarea Germaniei (1990).

2.B. Ideologii și practici politice totalitare. Fascismul și nazismul

Caracteristici comune ale regimurilor politice totalitare

Secolul al XX-lea mai este desemnat în istorie și prin sintagma de *secolul extremelor*, deoarece mai multe state (Germania, Italia, Spania, Portugalia etc.) au cunoscut regimuri politice dictatoriale.

Opuse celor democratice, regimurile politice totalitare au avut o serie de trăsături comune:

- existența partidului unic și a unui dictator în fruntea statului
- încălcarea de către regim a drepturilor omului
- cultul personalității
- controlul absolut al statului asupra societății
- lichidarea oricărei forme de opoziție
- supravegherea populației de către poliția politică
- cenzura presei etc.

Ideologia fascistă și practicile politice ale regimului

Mișcarea fascistă a apărut după încheierea Primului Război Mondial, în condițiile în care Italia se găsea într-o criză profundă.

➤ Aceasta era susținută atât de populația deșertată de război și de sărăcie, cât și de mulți industriași și bancheri, care sperau ca noua formațiune politică să reprezinte o contrapondere eficientă la ideile comuniste propagate în țară.

➤ Mișcarea fascistă a ajuns la putere prin presiune (*Marșul asupra Romei, 1922*). În aceste condiții, prim-ministrul Benito Mussolini a început să pună în aplicare ideile cuprinse în programul Partidului Național Fascist.

➤ Printr-o lege specială, lui Mussolini i se acordau puteri sporite.

➤ Acesta a interzis orice formă de opoziție, ca și toate organizațiile care nu erau fasciste (partide, sindicate etc.).

➤ Instituțiile statului, ca monarhia, au fost reduse la un rol simbolic. Partidul Național Fascist a devenit formațiune politică unică. Regimul fascist era susținut de poliția politică (*OVRA*) și de organizațiile paramilitare *Cămășile negre* și *Ballila*.

➤ Mussolini a inaugurat cultul propriei personalități, proclamându-se *Il Duce* (*Conducător*).

➤ Prin măsurile adoptate, Italia a fost transformată în „stat corporatist”, în care nu primau interesele individului, ci ale „corporației” din care acesta făcea parte. Îndoctrinarea cetățenilor se făcea prin propagandă și prin diferite organizații fasciste.

Național-socialismul german, ideologie și practici politice

➤ Ideologia național-socialistă a fost ultranaționalistă, rasistă și antisemită, fiind expusă de Adolf Hitler în lucrarea sa, *Mein Kampf*.

➤ Potrivit acestei ideologii, rasa germană a arienilor ar fi superioară, motiv pentru care ar trebui să conducă lumea, iar celelalte, considerate inferioare (precum evreii), trebuia să fie exterminate.

➤ Pentru că rasa germană ar fi avut nevoie de *spațiul vital*, național-socialismul susținea necesitatea cuceririi acestuia prin război.

➤ Prin propagandă abilă, valorificând nemulțumirile populației față de greutățile din timpul Marii Crize economice, Partidul Național-Socialist al Muncitorilor Germani, condus de Adolf Hitler, a câștigat alegerile pentru *Reichstag* (Parlamentul german), din anul 1933.

➤ În cadrul regimului național-socialist, Hitler, instalat în funcția de cancelar, a fost învestit cu puteri speciale, devenind *Führer* (*conducător*).

➤ Toți germanii au fost înregimentați în organizații controlate de Partidul Național-Socialist al Muncitorilor Germani, precum *Frontul Muncii*, care a înlocuit sindicatele sau *Hitlerjugend* (*Tineretul hitlerist*).

➤ Orice formă de opoziție a fost distrusă, chiar și în interiorul partidului. Presa a fost cenzurată, iar propaganda regimului prin publicații, radio, cinematografe s-a intensificat.

➤ Temuta poliție politică a regimului, *Gestapo*, supraveghea orice activitate. Regimul național-socialist a transformat antisemitismul în politică de stat, în numele așa zisei purificări a rasei ariene.

- Astfel, a început discriminarea evreilor, care au fost înlăturați din slujbe, au fost supuși legilor rasiale (*legile de la Nürnberg*) și cărora le-au fost interzise drepturile politice și civile.
- În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, din 1942, regimul hitlerist a hotărât să aplice *soluția finală* împotriva evreilor. Astfel a început drama *Holocaustului*, până în anul 1945, fiind uciși aproximativ 6 milioane de evrei, dar și romi proveniți atât din Germania, cât și din țările ocupate de armatele hitleriste, în lagăre de exterminare, precum cele de la Auschwitz, Treblinka sau Maidanek.

2.C. Ideologii și practici politice totalitare. Comunismul

Acțiuni pentru instaurarea comuniștilor la putere în Rusia

- În luna februarie a anului 1917, Rusia se transformase într-un colos cu picioare de lut, din cauza sărăciei generalizate și a înfrângerilor de pe front.
- În aceste condiții, a izbucnit, la Petrograd, revoluția condusă de Partidul Constituțional Democrat (al burgheziei liberale) și de menșevici (membrii Partidului Social-Democrat). A fost instaurat un guvern provizoriu la 16 februarie/1 martie 1917, iar a doua zi, țarul a abdicat.
- Însă bolșevicii (comuniștii) au profitat de anarhia din Rusia, sporindu-și popularitatea în rândul muncitorilor, al sovietelor (comitetelor) acestora, pe fondul grevelor tot mai numeroase.
- Conduși de V.I. Lenin, bolșevicii au declanșat acțiunile în forță pentru preluarea puterii, realizată prin lovitura de stat de la 25 octombrie/7 noiembrie 1917, de la Petrograd. Denumită *Revoluția din Octombrie*, aceasta este considerată actul de naștere al statului sovietic.

Ideologie și practică politică în statele comuniste

- În Rusia, apoi în Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, stat creat de Rusia Sovietică, Ucraina, Bielorusia și Transcaucazia, toate domeniile de activitate au fost organizate conform concepției lui Lenin, expuse în *Tezele din Aprilie 1917*.
- Încă de la preluarea puterii, teroarea a fost instituită în stat.
- Orice formă de opoziție a fost desființată, fiind interzisă funcționarea tuturor partidelor, în afara celui comunist (bolșevic) rus, denumit apoi Partidul Comunist al Uniunii Sovietice (P.C.U.S.).
- A fost creată, în anul 1917, poliția politică a regimului, cunoscută cu abrevierile C.E.K.A., N.K.V.D. apoi K.G.B.
- Viața religioasă a fost obstrucționată. Statul și-a impus controlul în economie, prin naționalizarea întreprinderilor.
- Proprietatea privată a fost înlocuită cu cea de stat sau colectivă.
- Teroarea asupra populației s-a intensificat în perioada în care s-a aflat la conducere Iosif Visarionovici Stalin (1924-1953).
- Acesta a impus o economie centralizată și planificată rigid.
- Din 1929 s-a trecut la colectivizarea forțată a agriculturii (căreia i-au căzut victime milioane de țărani ce nu vroiau să-și cedeze pământurile în gospodăriile colective sau de stat), în paralel cu industrializarea forțată și planificarea producției prin planurile cincinale.
- Opozanții politici fie au fost executați, fie li s-au înscenat procese în urma cărora au fost trimiși la închisoare sau în lagărele de muncă forțată din țară, care formau GULAG-ul.
- *Marii Terori*, desfășurate la ordinul lui Stalin între anii 1936 și 1939, i-au căzut victime oameni din rândul tuturor categoriilor sociale și profesionale, inclusiv din rândurile armatei. În același timp, cultul personalității lui Stalin a căpătat proporții fără precedent, presa era cenzurată sever, iar întreaga creație culturală se găsea în slujba intereselor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și al dictatorului.
- Regimul stalinist și-a păstrat caracteristicile în anii celui de-al Doilea Război Mondial, ca și în primii ani postbelici, când regimul comunist a fost impus și în alte state europene.
- După moartea lui Stalin, noul secretar general al partidului, Nikita Hrușciiov, a dezvăluit, în 1956, unele crime comise din ordinul lui Stalin și a condamnat cultul personalității acestuia, fără ca esența regimului

să fie modificată.

- Deși au aplicat modelul sovietic, regimurile comuniste europene au avut și trăsături specifice. Astfel, au existat o mai mare libertate economică în Iugoslavia, păstrarea proprietăților asupra pământului în Polonia, naționalismul și interzicerea vieții religioase în Albania etc.
- Unii conducători comuniști au dorit reformarea sistemului, ca Alexander Dubček în Cehoslovacia, în 1968, dar sovieticii au înăbușit prin intervenția armată această mișcare.
- Abia după anul 1985, Mihail Gorbaciov, noul secretar general al partidului, a inițiat politica *perestroika ;i glaznosti (reconstrucție și deschidere)*, prin care a încercat reformarea partidului și statului sovietic.
- Anul 1989 a înregistrat înlăturarea regimurilor dictatoriale din majoritatea statelor europene foste comuniste. Criza în care se zbătea Uniunea Sovietică nu a putut fi depășită, comunismul s-a prăbușit, iar statul s-a destrămat (1991).

2.D. Ideologii și practici politice în România

Ideologii și practici politice în România până în anul 1918

- Sistemul politic românesc de la începutul secolului al XX-lea era organizat potrivit Constituției României din anul 1866.
- România era o monarhie constituțională, bazată pe principiul separării puterilor în stat, iar regele Carol I (1866 – 1914) și-a îndeplinit rolul de arbitru al vieții politice.
- În condițiile exercitării votului censitar (doar de către bărbați), în primii ani ai secolului al XX-lea, cele două formațiuni care au dominat viața politică, Partidul Național Liberal și Partidul Conservator, au guvernat alternativ (potrivit principiului *rotativei guvernamentale*, practică introdusă în 1895).
- Acestea erau exponentele a două ideologii diferite cu privire la evoluția României:
  - *Liberalismul*, reprezentat de oameni politici precum Ion I. C. Brătianu (președinte al P.N.L. din 1909), se pronunța pentru dezvoltarea rapidă a țării, după model occidental, pe baza capitalului autohton.
  - *Conservatorismul*, reprezentat de politicieni ca Gh. Gr. Cantacuzino (conducător al Partidului Conservator între anii 1899 – 1907), dorea o dezvoltare organică a statului, prin crearea instituțiilor moderne pe măsură ce societatea simțea nevoia apariției lor.

Ideologii și practici politice după Primul Război Mondial

- Din anul 1918, a fost introdus în România votul universal, pentru bărbații de peste 21 de ani, cu excepția magistraților și cadrelor militare .
- În aceste condiții, numărul partidelor parlamentare sau al celor care au reușit să ajungă la guvernare a sporit, iar cele de orientare conservatoare au dispărut de pe scena politică.
- altă lege electorală, cea din anul 1926, a adus schimbări în privința vieții parlamentare.
- În perioada interbelică, în viața politică românească, adepți numeroși au avut ideologii politice democratice, precum *neoliberalismul*, reprezentat, în esență, de Partidul Național Liberal, și *țărănismul*, având ca exponent principal Partidul Național Țărănesc. Aceste formațiuni politice s-au aflat și cele mai lungi perioade la guvernare.
- În condițiile afirmării în Europa a unor ideologii antidemocratice, extremismul de stânga (*comunismul*) și de dreapta (*legionarismul*) s-au manifestat și în viața politică românească, începând din deceniul al treilea al secolului al XX-lea.
- Monarhia a reprezentat, și în perioada interbelică, centrul funcționării sistemului politic din România, bazat pe prevederile Constituției din anul 1923.
- Regele în timpul căruia a fost înfăptuită Marea Unire, Ferdinand I (1914 – 1927), nu a încălcat principiile vieții politice democratice.
- Un aspect specific al vieții politice a fost acela că regele îl numea pe prim-ministru, după care guvernul organiza alegerile, pe care, de cele mai multe ori, le și câștiga.
- Evoluția monarhiei a marcat și practicile politice în stat. Criza dinastică din decembrie 1925, când prințul Carol a renunțat la moștenirea tronului, a fost rezolvată de Parlament în ianuarie 1926, când

moștenitor al tronului a fost proclamat Mihai.

➤ După moartea regelui Ferdinand I, acesta a condus țara tutelat de o Regență, fiind minor.

➤ Dar, după ce a revenit în țară, în anul 1930, și a fost proclamat rege de Parlament în locul lui Mihai I, Carol al II-lea a urmărit reducerea rolului partidelor politice și instaurarea unui regim în care monarhul să aibă puteri sporite.

➤ Astfel, în anul 1938, acesta a instaurat un regim autoritar, în timpul căruia singura formațiune care a funcționat a fost cea care îl susținea pe rege, Frontul Renașterii Naționale, denumită, din 1940, Partidul Națiunii.

➤ În condițiile pierderilor teritoriale din anul 1940, după abdicarea regelui Carol al II-lea (septembrie 1940) și după ce Mihai I a revenit pe tron, puterea reală în stat a fost deținută de generalul Ion Antonescu, președinte al Consiliului de Miniștri.

➤ Acesta a guvernat, până în ianuarie 1941, alături de legionari. Neînțelegerile cu legionarii, care doreau să obțină întreaga putere în stat, au determinat înlăturarea lor, după rebeliunea din 21 – 23 ianuarie 1941.

➤ Apoi, Ion Antonescu s-a aflat în fruntea unui regim militar până la 23 august 1944, în condițiile participării României la războiul antisovietic.

➤ După înlăturarea regimului democratic, cetățenilor români le-au fost restrânse drepturile, iar începând din anul 1940, asupra celor de origine evreiască au fost aplicate măsuri antisemite (deportări, pogromuri, muncă forțată în Transnistria etc.).

3. Constituțiile din România

3.A. Documente constituționale din secolul al XIX-lea

Documente având caracter constituțional înainte de anul 1866

➤ În prima parte a secolului al XIX-lea, necesitatea modernizării societății românești a impus ideea redactării unor proiecte constituționale.

➤ În anii 1831 și 1832, au intrat în vigoare, în Țara Românească și, respectiv, în Moldova, primele documente cu rol constituțional, în sens modern, *Regulamentele Organice*, redactate de două comisii boierești, sub președinția consulului general rus Minciaki, conform și cu indicațiile Curții imperiale de la Petersburg (Rusia devenise putere „protectoare” a Principatelor, prin tratatul de la Adrianopol, din 1829, în timp ce suzeranitatea Imperiului Otoman se menținea).

➤ Acestea erau aproape identice și cuprindeau unele noutăți în organizarea statelor, asigurând modernizarea, între anumite limite, a Principatelor Române.

➤ Domnitorii care au condus Principatele potrivit Regulamentelor Organice au fost numiți domni regulamentari.

➤ Schimbarea situației internaționale după 1856, când Rusia a fost înfrântă în Războiul Crimeii (1853-1856), purtat împotriva Imperiului Otoman, a creat condițiile favorabile constituirii statului român modern.

➤ Devenită chestiune europeană, problema românească a fost dezbătută de marile puteri în anul 1858 (puterile garante, care înlocuiau protectoratul rusesc – Franța, Anglia, Prusia, Sardinia, Austria, Rusia și Imperiul Otoman).

➤ Reprezentanții acestora au redactat *Convenția de la Paris*, care însă, prin prevederile ei, nu satisfăcea decât în parte dorința de unire a românilor.

Aceasta stabilea noul statut politico-juridic al Țării Românești și Moldovei:

➤ urma să aibă loc o unire parțială (legislativă) a Principatelor;

➤ noul stat avea să se numească "*Principatele unite ale Moldovei și Valahiei*";

➤ era impus principiul separării puterilor în stat, stabilindu-se alegerea a doi domnitori și urmând să funcționeze două guverne și două Parlamente (la Iași și București);

➤ statul urma să aibă două instituții comune (Comisia Centrală de la Focșani și Înalta Curte de Justiție și Casație).

- Români au realizat unirea deplină a Principatelor (1859), treptat, după dubla alegere ca domnitor a lui Cuza, punând marile puteri în fața faptului împlinit.
- Dar, pentru a putea realiza reformele necesare modernizării societății românești, în anul 1864, domnitorul Alexandru Ioan Cuza a impus un nou document cu valoare constituțională, aprobat prin plebiscit de populația cu drept de vot, *Statutul dezvoltător al Convenției de la Paris*. Prin prevederile sale, puterile domnitorului erau sporite, iar Parlamentul devenea bicameral (format din Adunarea Obștească și Corpul Ponderator, sau Senat).

Constituția din anul 1866

- Aducerea unui prinț străin pe tronul României mai fusese propusă și în rezoluțiile Adunărilor ad-hoc din anul 1857.
  - La 10/22 mai 1866, a sosit în țară prințul Carol de Hohenzolern-Sigmaringen, care fusese acceptat de populația cu drept de vot prin plebiscit.
  - După alegerea ei, Adunarea Constituantă a discutat, începând de la 1/13 mai 1866, proiectul de Constituție redactat de Consiliul de Stat. Aceasta a reprezentat un compromis între liberali și conservatori.
  - Elaborată după modelul celei belgiene din anul 1831, Constituția României a creat cadrul juridic necesar dezvoltării statului român modern.
  - Conține 8 titluri referitoare la:
    - numele și organizarea statului;
    - separarea puterilor în stat;
    - prerogativele principelui;
    - drepturile și obligațiile cetățenilor.
  - Principalele prevederi:
    - statul român poartă oficial numele de "*România*" și este organizat ca monarhie constituțională ereditară;
    - monarhul dispune de atribuții atât în domeniul puterii executive cât și al celei legislative:
      - este șeful statului și comandantul armatei;
      - numește pe membrii guvernului;
      - are drept de inițiativă legislativă;
      - bate monedă;
      - acordă decorații;
      - are drept de grațiere;
      - are drept de "veto absolut" (poate respinge sancționarea unei legi votate de Parlament);
    - separarea puterilor în stat:
      - puterea legislativă: Parlamentul (bicameral, format din Senat și Camera Deputaților, membrii săi fiind aleși pe baza votului censitar);
      - puterea executivă: guvernul;
      - puterea judecătorească: instanțele de judecată, Înalta Curte de Justiție și Casație;
- În vigoare până în anul 1923, Constituția de la 1866 a fost amendată de mai multe ori: în 1879, a fost modificat articolul 7, care proclama faptul că diferențele religioase nu constituiau o piedică în obținerea cetățeniei române; în 1884, a fost redus numărul colegiilor electorale de la patru la trei, iar censul a fost micșorat, astfel că s-a extins dreptul de vot; în 1917, prin modificarea unor articole din Constituție, s-au creat posibilitățile înlăturării ulterioare a reformelor electorale (introducerea votului universal) și agrară.

3.B. Constituțiile României în secolul al XX-lea

Legile fundamentale ale României din prima jumătate a secolului al XX-lea

- Ca urmare a realizării Marii Uniri, era nevoie de o nouă lege fundamentală a României, potrivit statului rezultat în anul 1918.
- De asemenea, în România se înfăptuiseră deja unele reforme, precum introducerea votului universal și împroprietărirea țăranilor, după exproprierea marilor moșii.
- Elaborat în anul **1923**, proiectul Constituției a fost supus dezbaterii parlamentare.
- Constituția a fost adoptată de Parlament, după care a fost promulgată de regele Ferdinand I, la data de 28 martie 1923.
- Potrivit conținutului acesteia, se realiza trecerea de la monarhia constituțională la cea parlamentară.
- Această lege fundamentală avea 138 de articole, cuprinse în 8 titluri, dar 76 dintre ele au fost păstrate din vechea Constituție, fără nicio modificare.
- Legea fundamentală făcea referire la faptul că România era stat național, unitar și indivizibil, în care se aplica principiul separării puterilor.
  - separarea puterilor în stat:
    - puterea legislativă - exercitată de rege și Parlamentul bicameral (Senat, Adunarea Deputaților);
    - puterea executivă - încredințată regelui și guvernului (format de partidul sau alianța care câștigă alegerile parlamentare);
    - puterea judecătorească - atribuită Înaltei Curți de Justiție și Casație și instanțelor de judecată;
  - atribuțiile monarhului:
    - este șeful statului;
    - deține comanda armatei;
    - numește pe primul-ministru;
    - actele sale devin valabile numai dacă sunt contrasemnate de ministrul de resort;
    - acordă decorații;
    - bate monedă;
    - are drept de grațiere și amnistiere.
  - drepturile și libertățile cetățenești:
    - egalitatea cetățenilor în fața legii;
    - votul universal;
    - libertatea presei;
    - libertatea întrunirii și asocierii ș.a.
- Importanța adoptării Constituției:
  - contribuie la consolidarea Marii Uniri;
  - crează cadrul democratic al vieții politice în România până în anul 1938.
- În anii '30, o serie de țări din Europa (Italia fascistă, Germania hitleristă etc.) aveau regimuri autoritare sau dictatoriale la conducere. Regele Carol al II-lea (1930 – 1940) a urmărit să instaureze un regim monarhic autoritar și și-a atins scopul în anul 1938. El și-a bazat noul regim pe **Constituția din 27 februarie 1938**, care a fost acceptată de populație prin plebiscit. Redactată de politicieni și juriști apropiați regelui, precum Istrate Micescu sau Armand Călinescu, aceasta cuprindea idei noi cu privire la ordinea economică și socială. Astfel, regele căpăta puteri sporite în stat, iar drepturile cetățenilor erau restrânse.
- Constituția din anul 1938 a fost suspendată la data de 5 septembrie 1940, în condițiile prăbușirii regimului lui Carol al III-lea.

Constituțiile României din perioada comunistă

- După al Doilea Război Mondial, în România s-a instaurat regimul totalitar comunist.
- Noua organizare a statului a fost reflectată și în Constituțiile adoptate în perioada comunistă. La data de 13 aprilie 1948, a fost adoptată o lege fundamentală inspirată din Constituția sovietică (stalinistă) din anul 1936.
- Având 10 titluri și 105 articole, Constituția din anul 1948 marca ruptura cu vechea tradiție în domeniul legilor fundamentale. Au fost înlăturate principiul separării puterilor în stat, pluripartidismul, se creau condițiile pentru încălcarea unor drepturi fundamentale ale cetățenilor, precum cel de proprietate.
- nouă Constituție, adoptată la data de 24 septembrie 1952, cuprindea prevederi care reliefauf desfășurarea procesului de sovietizare și stalinizare a României în toate domeniile.
- După moartea primului conducător comunist al României, Gheorghe Gheorghiu-Dej, în anul 1965, în fruntea partidului, apoi și a statului, a ajuns Nicolae Ceaușescu. Constituția adoptată în acel an și intrată în vigoare la data de 21 august 1965, înlocuia denumirea oficială de până atunci a țării, Republica Populară Română, cu cea de Republica Socialistă România. În cele 9 titluri ale sale și în cele 114 articole, Constituția din anul 1965 reflecta încheierea procesului de colectivizare a agriculturii și de distrugere a proprietății private în economie. Era precizat și faptul că Partidul Comunist Român constituia forța politică conducătoare a întregii societăți. Constituția din 1965 a fost aplicată până la înlăturarea regimului comunist, în decembrie 1989.

Constituția României din anul 1991

- Revenirea la democrație, în anul 1989, a determinat necesitatea adoptării unei noi Constituții.
- Adoptată de Adunarea Constituantă și aprobată prin referendum de populație la 8 decembrie 1991, Constituția a reflectat reinstaurarea statului de drept, a regimului democratic, a separării puterilor în stat și a revenirii la pluripartidism .

Principalele instituții sunt:

a . Parlamentul:

- reprezintă puterea legislativă;
- are o structură bicamerală (Senat și Adunarea Deputaților);
- este ales pentru patru ani, prin vot universal;
- adoptă legile, bugetul de stat, controlează guvernul, poate deschide anchete.

b . Guvernul:

- reprezintă puterea executivă;
- este alcătuit din rândul partidului sau alianței care câștigă alegerile parlamentare;
- este format din prim-ministru, miniștri, alți membri;
- se supune controlului Parlamentului;
- adoptă hotărâri și ordonanțe.

c. Președintele:

- ales pentru patru ani, pentru cel mult două mandate;
- are rolul de mediator între puterile statului și de garant al respectării Constituției de către acestea;
- este comandantul suprem al armatei;
- încheie tratate;
- promulgă legile;
- conferă distincții și a.

c . Justiția:

- reprezintă cea de a treia putere în stat;
- este independentă față de puterea legislativă și cea executivă;
- este reprezentată de judecători și Curtea Supremă de Justiție.

În condițiile desfășurării procesului de integrare europeană, în anul 2003, unele articole ale Constituției au fost modificate, pentru a permite aderarea României la Uniunea Europeană (de exemplu, articolul 148 se referă la prioritatea prevederilor tratatelor și reglementărilor comunitare față de dispozițiile contrare din legile interne).

C. STATUL ȘI POLITICA

1. Autonomii locale și instituții centrale în spațiul românesc (sec. IX-XVIII)

1.A. Evoluția statelor medievale în spațiul românesc

Primele structuri statale medievale (secolele al IX-lea – al XIII-lea)

- Începând din secolele al IX-lea și al X-lea, în spațiul românesc s-au constituit primele formațiuni politice medievale, de tipul cnezatelor și voievodatelor.
- Până în secolul al XIII-lea, zona nord-dunăreană, a fost dominată de fenomenul migrațiilor. Din secolul al IX-lea, s-au succedat maghiarii (stabiliți în Pannonia, aceștia și-au întemeiat un stat propriu, sub conducerea lui Arpad), apoi, după anul 1000, pecenegii, uzii, cumanii, iar la 1240-1241, tătarii. Hanatul Hoardei de Aur, constituit de aceștia din urmă în nordul Mării Negre și-a exercitat dominația îndeosebi asupra zonei extracarpatică, constituind, totodată, o barieră în calea expansiunii în regiune a altor state vecine precum Ungaria, principatul Kievului sau Imperiul Bizantin.
- Evoluția cristalizării statale în cadrul obștilor sătești și a uniunilor de obști existente în spațiul românesc în aceeași perioadă a fost evidențiată de rezultatele cercetărilor arheologice, care au scos la lumină atât urme ale numeroaselor așezări rurale cât și pe cele ale cetăților fortificate, centre cneziale sau voievodale (Biharea, Cuhea, Dăbâca, Dînogeția, Slon, Păcuiul lui Soare ș.a).
- De asemenea, s-a putut evidenția apariția în cadrul obștilor a unei categorii privilegiate (boierimea sau nobilimea), deținătoare de pământuri întinse, din rândul căreia se vor desprinde viitorii cnezi sau voievozi.
- Sursele istorice medievale au permis cunoașterea numelor unora dintre conducătorii locali. Astfel, în Transilvania și Banat, cronicarul anonim al regelui Ungariei, Bela (Anonymus), îi amintește pe Glad, Gelu și Menumorut, voievozi aflați în conflict cu maghiarii la sfârșitul secolului al IX-lea. Pentru începutul secolului al XI-lea, *Legenda Sfântului Gerard* atestă cucerirea maghiară a voievodatelor conduse de Gyla (localizat în centrul Transilvaniei) și respectiv Ahtum (în Banat). La sud de Carpați, *Diploma cavalerilor ioaniți*, din 1247, consemnează voievodatele conduse de Litovoi (în dreapta Oltului), Seneslau (în stânga Oltului), cnezatele lui Ioan și Farcaș și existența Banatului de Severin.

Localizare	Formațiuni politice	Perioada	Izvor narativ
Transilvania - Banat	Voievodatul lui Menumorut Voievodatul lui Gelu Voievodatul lui Glad	Secolele al IX-lea - al X-lea	

Izvorul narativ - Cronica notarului anonim al regelui maghiar Bela – *Gesta Hungarorum* (Cronica lui Anonymus)

Voievodatul lui Gyla, Voievodatul lui Ahtum (*Legenda Sf. Gerard* - Secolul al XI-lea)

Zona dintre Dunăre și Carpați- Țara Românească

Voievodatul lui Litovoi
Voievodatul lui Seneslau
Cnezatul lui Ioan

Cnezatul lui Farcaș
Banatul Severinului

(Secolul al XIII-lea - Diploma Cavalerilor Ioaniți (1247))

Moldova

Codri
Ocoale
Cobâle

(Secolele al XII-lea și al XIII-lea)

Dobrogea

Sub stăpânire bizantină (Secolul al XI-lea - Ana Comnena) - sunt atestați conducătorii

locali:

Tatos, Sestlav, Satza, Pudilă – (în *Alexiada*).

Construcția statală în spațiul românesc

➤ Pe baza structurilor statale constituite până în secolul al XIII-lea, s-au format voievodatele Transilvania, Țara Românească, Moldova și Dobrogea.

➤ În urma cuceririi maghiare, Transilvania a fost organizată ca voievodat autonom în cadrul Regatului Ungariei. În cazul Țării Românești și al Moldovei, construcția statală a beneficiat de aportul populației românești din Transilvania, reținut de tradiția istorică prin termenul (cronicăresc) *descălecat*.

➤ Spațiul cuprins între Carpați și Dunăre evoluează către organizarea statală în secolele al XIII-lea (când formațiunile politice atestate de Diploma Cavalerilor Ioaniți se confruntă cu suzeranitatea maghiară) și al XIV-lea.

➤ Tradiția istorică vorbește despre *descălecatul* lui Negru-Vodă din Făgăraș (Transilvania, 1290-1291).

Întemeierea propriu-zisă a statului este atribuită însă lui Basarab I (?1310-1352) care își ia titlul de “mare voievod”.

➤ Înlăturarea suzeranității maghiare și consacrarea formării statului independent Țara Românească se realizează în urma victoriei lui Basarab I în bătălia de la Posada (1330), împotriva regelui maghiar Carol Robert de Anjou.

➤ Moldova s-a constituit la mijlocul secolului al XIV-lea ca o *marcă* de apărare împotriva tătarilor, ca urmare a *descălecatului* lui Dragoș, voievod din Maramureș. Acesta a fost trimis de regele maghiar Ludovic de Anjou și a întemeiat Moldova Mică, având capitala la Baia, sub suzeranitatea Ungariei.

➤ În jurul anului 1360 a avut loc al doilea *descălecat*, cel al lui Bogdan. Venit, la rândul său, tot din Maramureș, unde conducea un cnezat situat pe Valea Izei, Bogdan s-a ridicat împotriva politicii lui Ludovic de Anjou de restrângere a drepturilor comunităților românești și, în fruntea oamenilor săi, a trecut în Moldova, punând bazele statului medieval moldovean independent .

➤ Dobrogea fost întemeiată ca stat în secolul al XIV-lea, sub conducerea lui Balica, apoi a lui Dobrotici, pe măsura slăbirii autorității Imperiului Bizantin și a Țaratului Bulgar. Nucleul său de formare a fost așa-numita "Țară a Cavarnei" atestată din anul 1230 între Mangalia și Varna. În 1388, a fost unită de Mircea cel Bătrân, Țării Românești.

1.B. Instituții centrale și locale (sec. IX – XVIII)

Instituții centrale și autonomii locale în Transilvania

Din secolul al XII-lea, Transilvania a fost organizată ca voievodat sub suzeranitatea regatului medieval maghiar, dispunând de o organizare politică și administrativ-teritorială proprie, semn al autonomiei sale.

- Voievodul Transilvaniei era vasal regelui Ungariei fiind numit de acesta în funcție, avea atribuții administrative, judiciare, militare, dispunea de o cancelarie proprie și era secondat de un vicevoievod.
- Unii voievozi, cum au fost Roland Borșa (1288-1293) și Ladislau Kan (1294-1314), s-au bucurat de prerogative foarte largi.
- Adunarea generală a nobililor era o instituție cu caracter reprezentativ, alcătuită, cu timpul, numai din stările privilegiate.
- În 1366, regele maghiar Ludovic I de Anjou a condiționat calitatea de nobil de apartenența la religia catolică, românii ortodocși fiind excluși treptat din viața politică.
- Pe plan administrativ-teritorial, Transilvania era împărțită în:
  - *comitate* - teritorii controlate de regalitatea maghiară (Bihor, primul dintre comitate, este atestat în anul 1111, Crasna, Dăbâca, Cluj, Alba ș.a), subordonate voievodului;
  - *scaune* - unități administrativ-teritoriale autonome ale secuilor și sașilor (cele 7 scaune locuite de sași și două districte au format “Universitatea sașilor”);
  - *districte* - teritoriile autonome locuite de români, conduse de juzi, cnezi sau voievozi (cum ar fi Țara Maramureșului, Țara Hațegului etc.). Acestea erau localizate cu deosebire în zonele de margine ale Transilvaniei.
- În anul 1541, în condițiile înfrângerii Regatului Ungariei de Imperiul Otoman, Transilvania a devenit principat autonom sub suzeranitate otomană. În fruntea ei se afla un principe, ales de Dietă (adunarea reprezentativă) și confirmat de sultan.
- Regimul habsburgic s-a instaurat în Transilvania la sfârșitul secolului al XVII-lea, ca urmare a extinderii teritoriale a Imperiului Habsburgic în sud-estul Europei. Noul statut politic al Transilvaniei, de principat în cadrul Imperiului Habsburgic a fost definit prin *Diploma Leopoldină* din 1691. Conform acesteia, titlul de principe revenea împăratului, Transilvania păstrându-și vechea organizare internă. Imperiul Otoman a fost nevoit, prin pacea de la Karlowitz (1699), să confirme pierderea controlului său asupra Transilvaniei.

Structuri instituționale în Țara Românească și Moldova

- Instituția centrală a statelor medievale românești extracarpătice era *domnia*.
- “Domnul” era stăpânul țării, iar în calitate de “mare voievod” exercita conducerea supremă a armatei, bucurându-se de prerogative largi, atât în domeniul politicii interne cât și în cel al politicii externe.
- Succesiunea la tron se realiza potrivit sistemului electiv-ereditar (domnitorul era ales de marii boieri, din rândul dinastiei domnitoare, având dreptul la tron toți descendenții, bărbați, ai unui domnitor, în mod egal).
- În special din secolul al XVI-lea, pe măsura agravării dominației otomane, alegerea domnitorilor va fi însoțită de confirmarea din partea Porții. În exercitarea prerogativelor sale curente, domnitorul era ajutat de *Sfatul Domnesc*. Alcătuită inițial din toți marii boieri, această instituție a ajuns, în timp, să fie formată doar din boierii cu dregătorii și membrii clerului înalt. Cele mai importante dregătorii erau cea de Mare Ban al Olteniei (în Țara Românească) și respectiv de Portar al Sucevei (în Moldova). Printre membrii Sfatului Domnesc se numărau: vornicul (șeful curții domnești), logofătul (șeful cancelariei domnești), vistiernicul (administratorul finanțelor), spătarul (comandant militar) ș.a.
- În situații deosebite, era convocată *Marea Adunare a Țării*, alcătuită din reprezentanți ai boierilor, clerului, orașenilor, țăranilor liberi.
- Ambele state medievale românești și-au păstrat instituțiile proprii în ciuda agravării dominației otomane, inclusiv în secolul al XVIII-lea, caracterizat prin instaurarea domniilor fanariote, moment culminant al presiunii otomane la nordul Dunării.

➤ Atât în Țara Românească cât și în Moldova, *Biserica* era organizată sub forma Mitropoliei Ortodoxe (dependente de Patriarhia din Constantinopol), a episcopilor și mănăstirilor.

➤ În Țara Românească au fost înființate Mitropolia Ortodoxă de la Argeș (în timpul domniei lui Nicolae Alexandru, 1359) și Mitropolia Ortodoxă de la Severin (în timpul domniei lui Vladislav Vlaicu, 1370), apoi episcopiile Râmnicului și Buzăului. În Moldova, subordonate Mitropoliei ortodoxe (întemeiată de Petru Mușat, în 1387, dar recunoscută oficialm de Patriarhia din Constantinopol în vremea domniei lui Alexandru cel Bun) erau episcopiile de Roman și Rădăuți.